

Luonnon ja sydämen rytmissä

Etnografinen tutkimus shamaanirummun syntyyn ja käyttöön liitetystä merkityksestä

Helena Karhu

Kun katselen Suomessa asuvien suomenkielisten ystävieni ja tuttavieni kuvia sosiaalisessa mediassa, yhä useammalla on kädessään rumpu. Joskus kuljen Kolin kalliolla, ja vastaan tulee ihmisiä rumpu kädessään. Tuota rumpua he kutsuvat shamaanirummuksi, kannukseksi tai noitarummuksi – tai joskus yksinkertaisesti vain rummuksi, silloin, kun rumpua ei ole tarvetta määritellä tarkemmin. Kerrottujen kokemusten ja kuvien kautta minulle välittyy heidän rohkeutensa ja halunsa tulla näkyväksi ja kuuluvaksi rummun tukemana. Rumpu on voiman, yhteyden ja shamanistisen tietoisuuden symbolinen ja konkreettinen esine. Se välittää viestiä vanhoista pohjoisista shamanistisista perinteistä sekä laajemmista globaaleista ja alitajuntaisista yhteyksistä.

Olen myös itse shamanismin harjoittaja. Viime vuosina olen ohjannut kymmeniä shamanistisia kursseja sadoille osallistujille ja valmistanut tai maalannut useampia shamaanirumpuja. Tässä artikkelissa keskiössä ovatkin omat kokemukseni, joiden kautta tarkastelen nykyisiin shamaanirumpuihin liitettyjä merkityksiä. Lisäksi olen täydentänyt autoetnografista aineistoani etnografisin menetelmin haastatteluilla ja havainnoinnilla. Tavoitteenani on selvittää, millaisia voimaannuttavia ja transformatiivisia merkityksiä liittyy nykyisiin rumpuihin, joita syntyy Saamenmaan eteläpuoleisella alueella Suomessa. Mitä rummun synnyttäminen ja käyttö merkitsee niiden käyttäjille? Kuinka itse tulkitseen rumpuja ja niiden muutosvoimaisuutta shamanistisena työvälineenä? Entä onko nykyisin olemassa suomalaista shamaanirumpua? Tutkimukseni kohdistuu suomenkielisiin ja sukujuuriltaan suomalaisiin rummun käyttäjiin, eli tutkin ryhmää, johon itsekin kuulun.

Shamanismi on luontokeskeisen parantamisen, tiedonvälittämisen ja yhteyden luomisen tekniikkaa, jossa olennaista on tietoisuuden kyky kulkea normaalin päivätietoisuuden ja muuntuneiden tietoisuuden tilojen välillä. Yhteyden luomisella tarkoitan shamaanin kykyä luoda hänelle tunnevoimaisia ja todellisia suhteita näkyvän ja näkymättömän, mytologioiden, aikojen, sanojen ja energian – tai vaikkapa nykyihmisten ja esivanhempien – välille yhteisönsä puolesta. Jatkossa artikkelissani käytän arkikielistä ilmaisua ”rumpumatka” viitaten shamaanin tai shamanismin harjoittajan tapaan käyttää rumpua matkatessaan shamanistisessa tietoisuudessa ja hakiessaan apua parannustapahtumassa tai tiedonhaussa. Rumpumatkan muuntuneiksi tai shamanistisiksi tietoisuuden tiloiksi nimitetään shamaanin transsia, jolloin shamaani kykenee luomaan yhteyksiä kaikkeen ympärillä olevaan sekä

henkimaailmaan, kuten esivanhempiin tai luonnonväkeen (Harner 1980, 25–26; Siikala 1985, 314; Hytönen-Ng ja Kouri 2020). Shamanismille keskeinen käsitys onkin, että sielu voi liikkua eli ”matkata” myös ihmiskehon ulkopuolella (Siikala 1985, 314; Hytönen-Ng ja Kouri 2020).

Shamaani tai shamanismin harjoittaja hahmottaa tai oppii hahmottamaan ympäristöään *animistisesti*. Animismilla tarkoitetaan luonnon sielullistamista (Pulkkinen 2014, 46). Sen mukaan kaikki olevainen on elämää ja kaikella on oma olemassaolon tarkoituksensa. Myös itse ymmärrän animismin luontoyhteytenä, jossa luonnon sielullisuus tunnustetaan luontokappaleiden kanssa koetussa vuorovaikutuksessa. Tällöin muodostuu kunnioitus kaikkien olevaisten omaehtoista sielullista olemassaolon tarkoitusta kohtaan – onpa kyse luonnonmuodoista, puista, eläimistä, esivanhemmista, luonnonhaltijoista tai ihmisolennoista. Vuonna 2000 perustetun Shamaaniseura ry:n mukaan shamanismin perusta on maan viisaudessa ja henkimaailmassa (Shamaaniseura 2022). Shamanismi perustuu perimätietoon, ja se voidaan nähdä maailmankuvana ja elämäntapana. Shamaanius onkin kutsumusta luoda tasapainoa ihmisen ja häntä ympäröivän ekosysteemin välillä sekä käyttää shamanistisia, kehollisia ja muutosvoimaisia menetelmiä, kuten tanssia, laulua tai rummutusta, tätä tarkoitusta varten (ks. Hytönen-Ng ja Kouri 2020).

Shamanismi nähdään yleismaailmallisena ilmiönä ja jopa ihmiskunnan vanhimpana henkisyiden muotona (Winkelman 2002; Hytönen-Ng ja Kouri 2020). Samantapaisuutta shamanistisissa kulttuureissa ympäri maailmaa ilmenee esimerkiksi näkemyksessä, jonka mukaan sairauden aiheuttaa sielunmenetys eli sielun (osittainen) poistuminen ruumiista (Siikala 1985, 316). Lisäksi yhtäläisyyksiä on monikerroksisessa maailmankuvassa. Nykyisen Suomen alueen kalliomaalauksissa ja -piirroksissa on säilynyt kivikautisen pyyntikulttuurin shamanistisia merkkejä jopa 5000 vuoden takaa. Merkittävä viimeaikainen löytö on yli 4400 vuotta vanha käärmeväinen shamaaninsauva, jonka Turun yliopiston arkeologit löysivät Humppilan Järvensuolta (Koivisto ja Lahelma 2021; Turun yliopisto 2021). Suomalaisen noitalaitoksen vanhinta kerrostumaa pidetäänkin shamanistisena; siitä periytyy esimerkiksi noitarumpua tarkoittava sana kannus sekä loitsujen loveenlankeamisen sanasto (Siikala 1985, 321; Siikala 2017, 20). Folkloristi Anna-Leena Siikala (1985, 321) kirjoittaa, kuinka ”Suomessa on tunnettu myös rauhalliseen keskittymiseen perustuvat kevyet transsit, selvänäköisyys ja tiedon etsintä ennustavien unien avulla”. Hänen mukaansa suomalainen shamanismi on elänyt riitteinä, kertomuksina, kansanrunoutena, lauluina, loitsuina, mielikuvina ja suullisen perinteen kannattelemina ajattelemisen tapoina (Siikala 2017, 15).

Shamanismia tutkineet Elina Hytönen-Ng ja Jaana Kouri (2020) ovat kehottaneet puhumaan shamanismin sijaan *shamanismeista*, johtuen shamanistisen toiminnan monimuotoisuudesta. Heidän tutkimansa suomalaiset shamanismin harjoittajat ja rummunkäyttäjät painottavat toiminnassaan milloin suomalais-ugrilaista taustaa, milloin taas ydinshamanistisia¹ käytäntöjä. Nykyään puhutaan myös *uusshamanismista*, jolle on annettu erilaisia määritelmiä. Esimerkiksi uskontotieteilijät Juha Pentikäinen ja Risto Pulkkinen (2018, 326) tarkoittavat sillä shamanismin nykyisiä ilmentymiä, joissa yhteys omaan yhteiskuntaan ja kulttuuriin on katkennut ja joissa shamanismin harjoittaja toimii irrallisesti ja yksilöllisesti sekoittaen piirteitä eri kulttuureista. Tällöin shamanistisia tekniikoita käytetään vain oman

1 Ydinshamanismiksi kutsutaan antropologi Michael Harnerin vaikutuksesta syntyneitä poikkikulttuurista shamanistista liikettä, joka alkoi Yhdysvalloista vuonna 1980. Siinä keskeistä on yleismaailmalliset shamanistisen tietoisuuden tekniikat, kuten shamanistiset voimanhakumatkat tai shamaanin apueläimen hakumatkat, joita voi soveltaa missä kulttuurissa tahansa (The Foundation for Shamanic Studies Europe n.d.).

piilotajunnan tutkimista ja omaa hyvinvointia varten tavalla, jossa shamanistinen todellisuuden kuva ei ole integroitunut kokonaisvaltaisesti elämänpiiriin. Tuolloin shamanistista toimintaa pidetään omana henkilökohtaisena valintana eikä kivuliaana kutsumuksena (mts. 326). Tutkimukseni mukaan tämä erottelu vanhakantaisen shamanismin ja uusshamanismin välillä ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Oma kokemukseni ei tue näkemystä, että rummunkäyttö tai shamanistinen toiminta olisi henkilökohtainen valinta. Shamanismia harjoittamalla voidaan myös pyrkiä palauttamaan yhteyttä luontoon ja perinteiseen kulttuuriin, kuten myöhemmin artikkelissani esitän.

Siirryn seuraavaksi kuvailemaan Saamenmaan eteläpuoleisella alueella Suomessa syntyvien shamaanirumpujen taustaa, minkä jälkeen hahmottelen artikkelini teoreettisen viitekehyyksen. Tämän jälkeen esittelen etnografisen tutkimusaineistoni ja metodologiset valintani. Ennen aineiston analyysiin siirtymistä reflektoin vielä tutkimukseni autoetnografisia lähtökohtia. Aineistoa analysoin neljässä eri alaluvussa. Tutkimusaineistosta nousee esiin seuraavia keskeisiä aiheita, jotka esittelen erillisinä alalukuina: rummunkäyttäjien kokemukset rummuistaan perinteen jatkajina ja toisaalta shamanistisen perinteen voimaantumisen välineinä; rummun *synty* ja olemuspuoli *sielunjatkeena*; shamaanirummut luontoyhteyden voimistajina sekä lopuksi rumpujen merkitys neuvonantajina ja parantajina. Artikkelini päättyy johtopäätöksiin, joissa kiteytän shamaanirumpujen ja niiden käytön potentiaalisen dekolonisoivan, tuleville sukupolville ulottuvan merkityksen.

Shamaanirummut Saamenmaan eteläpuoleisessa nyky-Suomessa

Shamaanirumpu on shamanistisen toiminnan väline, joka edesauttaa esimerkiksi shamanistisen parannustapahtuman, rituaalin, shamanistisen matkan tai seremonian toteutumista. Rummun monotoninen soittoääni mahdollistaa muuntuneen tietoisuuden tilan ja sen kautta shamaanin yhteyden auttajahenkiinsä. Rumpu on yleisimmin pyöreä tai ovaali kehärumpu, jota soitetään kapulalla. Tähän tutkimukseen osallistuneet käyttivät tai valmistsivat peuran- tai poronahkaisia puukehäisiä rumpuja.

Shamaanirummun erottaa tavallisesta kehärummusta sen korostettu henkinen käyttötarkoitus tavalliseen musiikki-instrumenttiin verrattuna (Annunen 2017, 105). Kehärumpua voi käyttää äänentuotantoon muissakin kuin shamanistisissa yhteyksissä. Shamaani tai shamanismin harjoittaja ei välttämättä tarvitse rumpua, mutta henkilöstä riippuen se voi olla keskeisin työskentelyn väline (Hoppál 2003, 115). Suomalaisia shamaanirumpuja on tutkittu aineellisina ja henkisinä shamaanin työvälineinä (Hytönen-Ng ja Kouri 2020). Uskonnontutkija Linda Annunen (2017) on päässyt lähelle nykypäivän shamanistisen työskentelyn tarkoitusta ja päämääriä tutkimuksessaan suomalaisten kaupunkien rumpupiireistä. Annusen tutkimus osoittaa muun muassa, kuinka rummutus ritualisoi rytmiä, kuinka se koetaan perinteitä kantavana voimana ja kuinka sillä voidaan muuttaa ajan ja paikan kokemusta (mts. 236). Rummutus koetaan intensiiviseksi, kommunikoivaksi, elämykselliseksi ja yhteisölliseksi toiminnaksi. Oman tutkimukseni tavoin Annunen huomioi myös rummutuksen muutosvoimaisuuden yksilön kokemuksessa.

Shamaani-taiteilija Johannes Setälän (2000, 59) mukaan rumpu on jo historiallisesti kuulunut suomalaiseen shamanismiin samalla tavoin kuin naapurikansoilla. Esimerkkinä tästä hän mainitsee pohjanmaalaisen Antti Tokoin, joka tuomittiin käräjillä noitarummun käytöstä 1600-luvulla. Tokoi menehtyi noitavainoissa 1681 pidettyään hallussaan messinkisin

Kuva 1. Shamaani-taiteilija Tapani Hietalahden (1952–2018) pajulla sitoma rummu, jossa on koivuinen kehä. Hän on tehnyt rummun kirjailija Helena Nuutiselle 1990-luvun lopussa. Nykyisin rummu on kirjoittajan hallussa ja käytössä. Kuva: Helena Karhu (2023).

luontoa ja aiheuta ilmastonmuutosta (ks. Kivinen 2019). Rummu välineenä luo tietoisuutta luontoyhteydestä ja muutostarpeista.

Shamaanirummun saatavuutta nykyaikana ovat helpottaneet lisääntyneet rumpukurssit ja myynnissä olevat shamaani- tai kehärummut. Havaintoni viimeisen kahden vuoden ajalta on, että rummunrakennuskursseja järjestetään nyt jopa yksittäisissä kansalaisopistoissa. Olen myös itse opettanut shamaanirummutusta Joensuun seudun kansalaisopistossa. Yhä useampi osaa valmistaa shamaanirummun itsenäisesti ja kokee kutsumusta rumpujen kanssa työskentelyyn. Varovaisen arvioni mukaan tutkimusalueellani eli Saamenmaan eteläpuoleisessa Suomessa on syntynyt ainakin 650–750 rumpua per vuosi tutkimusjaksoni aikana 2019–2022.² On mahdollista, että laskelmani on liian maltillinen, sillä rummunrakentaja Ari Kuivalaisen arvion mukaan rumpuja voi syntyä vuosittain jopa tuhansittain. Olen itse listannut tällä hetkellä tutkimusalueellani 29 elossa olevaa rummuntekijää, jotka valmistavat rumpuja myös muiden kuin itsensä tarpeisiin. Osa ammatillisista rummunrakentajista

koristein vahvistettua rumpua (Saranoja 2017). Hänen rumpuaan on tosin arveltu saamelaisnoidilta saaduksi (Siikala 1985, 355). Maininnat suomalaisten shamaanirummuista ovat historiankirjoissa harvinaisia, mutta rummut ovat yleistyneet Suomessa voimakkaasti viimeisen 30 vuoden aikana. Tähän vaikuttaneet syyt liittyvät moninaisesti kansainvälisiin vaikutteisiin, sata vuotta vanhaan uskonnonvapauslakiin, tiedonkulun nopeutumiseen sekä kasvaneeseen kiinnostukseen luonnonuskontoja ja kansanuskoa kohtaan. Myös Pohjois-Amerikan new age -liike on otettu esille yhtenä rumpujen yleistymiseen johtaneena syynä (Hytönen-Ng ja Kouri 2020). Viimeisen 30 vuoden aikana olemme myös nähneet, kuinka yhteiskuntiin laajasti vaikuttaneet ilmiöt, kuten teknologisoituminen, luontokato, ilmastonmuutos, konsumerismi, kaupungistuminen ja globalisaatio, ovat voimistuneet. Onkin mahdollista, että vastarektiona kaivataan palaamista luontokeskeiseen ja animistiseen maailmankuvaan, jossa ihminen luo vastavuoroista tasapainoa ja oppii elämään tavalla, joka ei riistä

² Tarkemman luvun saisi haastatteleamalla kaikkia rummuntekijöitä. Kaksi tekijää työllistävä Rummu-Ukko julkaisi Facebookissa 7.9.2022, että heiltä on valmistunut jo yli 1000 rumpua (Rummu-Ukko 2022). Louhen Polku -yrityksen Jaana Louhelainen kertoo valmistaneensa yksin noin 120 rumpua viimeisen 10 vuoden aikana. Tämän lisäksi hän ohjaa rumpukurssseja, joilla valmistuu useita kymmeniä rumpuja vuosittain. Ari Kuivalainen kertoi, että hän oli valmistanut 550–650 rumpua vuosina 2011–2021. Hän arvioi, että rummuntekijöitä olisi 30–40, joista jokainen valmistaisi enimmillään 100 rumpua vuodessa. Osa heistä valmistaa ehkä vain muutaman. Tämän arvion mukaan rumpuja syntyisi maksimissaan peräti 3000–4000 vuodessa.

toimii vain muutaman vuoden, osa toimii pitkäjaksoisemmin vuosikymmeniä. Useimmilla kyseessä lienee vain osittainen elämäntehtävä päätoimeentulon ollessa muualla.

Transformaatio ja dekolonisaatio teoreettisina näkökulmina

Tutkimukseni paikantuu transformatiiviseen tutkimussuuntaukseen (Anderson ja Braud 2011; Formenti 2020). Transformatiivinen tutkimus on kiinnostunut muutosprosesseista, jotka ilmestyvät tutkittavassa ilmiössä, tutkijassa itsessään sekä kaikissa, joita tutkimus koskettaa (Anderson ja Braud 2011, xv). Transformaatio voi liittyä perspektiivien, asenteiden, tietämisen ja olemisen tapojen muutoksiin, jotka lopulta voivat vaikuttaa ihmisen kehon tuntemuksiin, tunteisiin, ihmissuhteisiin tai ympäristösuhteeseen (mt., xvii). Transformatiivisella tutkimuksella voidaan tuoda esiin hiljaisia tai hiljennettyjä ääniä, jotka voimaantuvat kuulumisen, identiteetin ja paikan kokemuksen kehittyessä (Formenti 2020). Tässä artikkelissa transformatiivisuus näkyy shamaanirumpujen dekolonisoivana äänenä, joka tuo esiin ja ylläpitää pohjoista animistis-shamanistista luontosuhdetta. Shamanismin harjoittajan yksilötason muutoksena se voi tarkoittaa esimerkiksi moniaistillisen luontoyhteyden ja kuuluvuuden tunteen voimistumista. Käsittelen artikkelissani, kuinka shamaanirummut luovat henkilökohtaisen voiman ja sielullisuuden kokemuksia sekä toimivat käyttäjänsä kansakulkijana elämänmuutoksissa. "Kansakulkijuus" on usein shamanismin harjoittajien parissa kuultu termi, jolla viestitetään jonkin toisen elävän – joko ihmisen tai ei-ihmismäisen olennon – läsnäoloa elämänpolun varrella. Tämä läsnäolo on itsessään vahvistavaa, turvallisuutta luovaa ja suuntaa antavaa.

Transformatiivisen tutkimussuuntauksen ohella hyödynnän alkuperäiskulttuureihin erikoistuneen kasvatustieteilijä Linda Tuhiwai Smithin (2012) kehittämää laajaa *alkuperäiskansojen tutkimusagendaa* (engl. *the Indigenous Research Agenda*). Vaikka tutkimuskohteeni ei liity alkuperäiskansaksi tunnustettuun ihmisryhmään, tutkin agendan toimivuutta niiltä osin kuin sitä voi soveltaa muihin dekolonisoiviin prosesseihin. Alkuperäiskansalla (*Indigenous*) voidaan viitata kansanryhmään, joka on marginalisoitunut kolonialismin vaikutuksesta (Fisk 2017, 24). Kansainvälinen alkuperäiskulttuurien ihmisoikeuksiin erikoistunut organisaatio (International Working Group for Indigenous Affairs) on määritellyt, että alkuperäiskansalla voidaan tarkoittaa heikommassa asemassa olevaa kansanryhmää, joka on asuttanut aluetta ennen kolonisaatiota ja jota kohtaan valtaa pitävä ryhmä on toiminut marginalisoiden ja syrjivästi (mt.). Tarkastelen tutkimiani shamanismin harjoittajia ja heidän asemansa muutosta Smithin alkuperäiskansojen tutkimusagendan ja dekolonisoivan tutkimussuuntauksen mukaisesti, sillä luonnonhenkisten kulttuuriperinteiden asema on tuntuvasti heikentynyt Suomessa sitten kristinuskon saapumisen.

Smithin kehittämä alkuperäiskansojen tutkimusagenda on sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja itsemääräämisoikeuteen tähtäävä dekolonisaation malli (Smith 2012, 120). Tämä transformatiivinen voimaantumisprosessi alkaa kulttuurin henkiinjäämisestä ja liikkuu kohti paranemista ja kehittämistä saavuttaen lopulta tavoitteensa eli kulttuurisen itsemääräämisoikeuden. Smithin (mts. 121) kuvaama prosessi sisältää neljä muutoskohtaa, jotka on kuvattu metaforisesti aaltoliikkeinä. Ensimmäinen aalto on paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti ilmenevä mobilisaatio. Shamanismin osalta tämä voi tarkoittaa esimerkiksi harjoittajien järjestäytymistä yhdistyksiksi tai kokoontumista shamanistisiin tapahtumiin. Toisessa aallossa tapahtuu fyysistä, henkistä, psykologista ja sosiaalista parantumista sekä yhteisöllisyyden palautumista. Prosessin kolmas aalto on poliittinen, sosiaalinen,

henkinen ja psykologinen dekolonisaatio. Neljäs aalto tuo mukanaan psykologisen, sosiaalisen, poliittisen, taloudellisen ja yhteisöllisen muutoksen. Nämä henkiinjäämiseen, paranemiseen, kehittämiseen ja itsemääräämisoikeuteen liittyvät ulottuvuudet ovat monitahoinen ja samanaikainen prosessi.

Tutustuessani Smithin (2012) alkuperäiskansojen tutkimusagendaan vaikutuin sen sopivuudesta myös shamaaniuden tutkimiseen ja shamanismin harjoittajana kokemaani muutosprosessiin selviytymisestä kohti itsemääräämisoikeutta. Suomalaisen shamanismin osalta olemme mielestäni Smithin dekolonisoivassa mallissa osin vasta ensimmäisillä portailla eli henkiinjäämiseen ja paranemiseen ulottuvuuksissa, vaikka toisaalta kehitystäkin tapahtuu. Prosessin tavoite eli itsemääräämisoikeus voisi liittyä shamanismin harjoittajan näkökulmasta esimerkiksi siihen, kuinka säätelemme yhteiskunnallisesti oikeuksia luonnonresursseihin, kuinka shamanismista opetetaan kouluissa, kuinka tavoittelemme hyvinvointia ja terveyttä, tai millainen yhteys meillä on esivanhempiemme maailmankuvaan ja merkityksellisiin paikkoihin. Kuinka shamanismin harjoittajat, yhdistykset ja yhteisöt haluaisivat tulla nähdyiksi ja arvostetuiksi nyky-yhteiskunnassa?

Shamanismin uusia ilmentymiä Pohjoismaissa on tutkittu varsin laajasti (esim. Lindquist 1997; Kraft, Fonneland ja Lewis 2015; Kouri ja Hytönen-Ng 2022). Tutkimuksissa suhtaudutaan paikoittain varsin kriittisesti nykyisten shamanismin harjoittajien taipumuksiin romantisoida menneisyyttä ja alkuperäiskulttuureja sekä tuottaa kuviteltuja todellisuuksia. Samalla shamanismin harjoittajat liitetään uusshamanismiin tai shamanismia väitetään jopa uuspakanuuden muodoksi (Lindquist 1997, 3). Toisaalta esimerkiksi Robert J. Wallisin (2003) esittämä kritiikki Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen uusshamanismia kohtaan on ymmärrettävää, jos yksilöllinen shamanistinen kokemus jää omasta yhteisöstään, elinympäristöstään ja kulttuuriperinteestään irralliseksi henkiseksi viihteeksi. Omalla tutkimusalueellani ja tutkimuksessani en ole kuitenkaan sellaista havainnut.

Dekolonisoivasta perspektiivistä tarkasteltaessa voidaan kysyä, minkälaisia reittejä shamanismin harjoittajille nykyään yleensä ottaen on tarjolla shamanistisen yhteyden palauttamiseksi. Oman näkemykseni mukaan uusshamanistinen lähtökohta ei poissulje sitä mahdollisuutta, että shamanismin harjoittaja löytää elämänsä aikana yhä syvällisempiä perinne-kulttuurisia merkityksiä ja mahdollisuuksia shamanismin toteutumiseksi yhteisönsään ja kulttuurissaan. Kansanuskoiset ja shamanistiset perinteet ovat kristinuskon ja teollistumisen vaikutuksen myötä käyneet lähes uhanalaisiksi. Dekolonisoivat reitit kansanuskon ja shamanismin muistamiseksi voivat vahvistua kansainvälistymisen ja sen tuoman perspektiivin laajenemisen myötä. Ihmisillä on voimistuva tarve ymmärtää menneisyyttään ja löytää yhteyttä menneisyydestä tuttujen kulttuuristen rituaalien kanssa (Kivinen 2019, 1). Dekolonisoivilla tutkimussuuntauksilla pyritään priorisoimaan alkuperäiskansojen sosiaalisia ja kulttuurillisia konteksteja ja toiminnantapoja (Smith 2012; Chan 2020, 465–466).

Tutkimusaineisto

Olen muodostanut tutkimusaineistoni vuosina 2019–2022. Aineiston pääpaino on autoetnografisessa materiaalissa, jota olen täydentänyt haastatteluilla ja havainnoinnilla. Olen päättänyt painottamaan autoetnografista otetta, koska se on – samoin kun shamaanius itsessään – kokeilevaa toimintaa, jossa kokijan itsensä kokemus on keskiössä. Antropologi–kasvatustieteilijä Heewon Changin (2013, 108) mukaan autoetnografisen tutkimuksen hyötynä

on erityisesti, että sillä päästään käsiksi tutkimusmateriaaliin, joka ei ole muutoin ulottuvilla tai tutkijan saavutettavissa. Shamanismin voidaan nähdä olevan erittäin henkilökohtaista henkisen työn aluetta, jota ei yleensä jaeta muille, elleivät kyseessä ole kahdenväliset parannustapahtumat, yhteisölliset seremoniat tai muut yhteisölliset tapahtumat. Shamanistisen toiminnan kokonaisvaltaisuus harjoittajan elämässä luo monimerkityksellisen ja monitasoisen elämismaailman, jota ulkopuolisen tutkijan voi olla haastavaa lähestyä ja ymmärtää. Autoetnografinen kenttätyö tapahtuu tutkijan kotona ja töissä, omissa arkistoissa ja kuvakoelmissa ja kaikissa niissä paikoissa, jotka herättävät ja luovat tutkijan muistoja sekä luovat merkityksiä eri asioiden ja ihmisten kanssa (mts. 108). Tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole vain kertoa henkilökohtainen tarina, vaan ilmentää sen kautta sosiaalisia ja kulttuurisia todellisuuksia, joiden ymmärtämiseen tarvitaan henkilökohtaisen kokemuksen avaaminen, reflektointi ja tulkitseminen (mts. 108).

Autoetnografia on kokemuksellista ja kokeilevaa oppimista, jossa tutkijan suhde tutkittavaan ilmiöön mahdollistaa etnografian paradigman laajenemisen (Anderson ja Glass-Coffin 2013, 57–58). Sosiologi Leon Andersonin ja antropologi Bonnie Glass-Coffinin (mts. 58) mukaan autoetnografia mahdollistaa samanaikaisuuden henkilökohtaisen ja tieteellisen sekä tieteellisen ja henkisen välillä samalla, kun käytössä ovat kaikki perinteisen etnografian työskentelyvälineet, kuten kenttäpäiväkirjat, haastattelut ja dokumentit. Heidän mukaansa autoetnografinen materiaali sisällytetään työhön kuitenkin eri tavoin kuin klassinen etnografinen materiaali. Tämä vaatii uudenlaista näkyvyyttä ja herkistymistä tutkijalta, voimakasta refleksiivisyyttä sekä avoimuutta tutkimuksen loppumisen osalta. Autoetnografista tutkimusta ohjaavat metodologisia tekniikoita enemmän tutkimuksen esteettiset, eettiset ja suhteelliset herkkyydet, jolloin tavoite on enemmän mieleenpainuvassa tarinankerronnassa kuin metodologisten kriteerien korostamisessa (mts. 65).

Täten autoetnografian keskeisenä selkärankana toimivat tarinat ja kertomukset eletystä kokemuksesta ja tarinoiden sisältämä kokemuksellinen tieto tutkittavasta ilmiöstä. Autoetnografiset menetelmät tuovat shamanismin tutkimukseen syvällisempää näkemystä shamanismin merkityksestä niin henkilökohtaisen elämän kuin kollektiivisen kulttuuriperinnöllisen itsetuntemuksen tasoilla. Myös shamanismissa itsessään painotetaan nimenomaan elettyä kokemusta tietämisen tapana (vrt. Anderson ja Glass-Coffin 2013, 61). Henkilökohtaisen shamanistisen maailmankuvan ja metaforisen, symbolisen hahmotustavan tuominen autoetnografisen tutkimuksen alaiseksi on minulle kiehtova mahdollisuus olla mukana lisäämässä tietoa shamanistisesta kokemusmaailmasta. Toisaalta tilanne herkistää ja jännittää, sillä sekä autoetnografia että shamaanius molemmat kyseenalaistavat totutun, konventionaalisen ja rationaalisen rajoja.

Autoetnografinen aineisto

Autoetnografinen tutkimusjaksoni ajoittuu vuoden 2019 alusta vuoden 2022 loppuun asti. Sen aikana olen valmistanut yhteensä 79 shamaanirumpua sekä ohjannut useita kymmeniä shamanistisia kursseja sadoille osallistujille. Kyseiset 79 shamaanirumpua ja niihin liittyvät kokemukset prosesseineen muodostavat tämän artikkelin tärkeimmän autoetnografisen aineiston. Olen osallistunut yhteensä kymmenelle shamaanirummun rakennuskurssille apukätenä sekä useampaan shamanistiseen tapahtumaan, kuten Neljä tuulta – Four Winds tuki ry:n kesäleireille 2019–2021 sekä Shamaaniseurain shamanistiseen tapaamiseen 2022.

Vuosina 2019–2022 ohjasin Joensuussa shamanistista täydenkuun rumpupiiriä, joka kokoontui kerran kuukaudessa muina kuin kesäaikoina.

Omat autoetnografiset kenttätöaineistoni ovat muisti- ja päiväkirjojani, kirjoituksiani shamaanirummuista niiden valmistusprosessien yhteydessä, valokuvia ja videota sekä henkilökohtaisia shamanistisia esineitä, joita tutkimuksen aikana on kerääntynyt. Tämän kaltaiset kenttätöaineistot ovat alkaneet korvata perinteisempiä etnografisen kenttätöpäiväkirjojen muotoja, ja nykyään onkin lähinnä tutkijan luovuudesta kiinni, mitä kaikkea tutkimuksessa voi hyödyntää (Andersonin ja Glass-Coffin 2013, 68).

Etnografinen aineisto

Autoetnografisen aineiston ohella tutkimusaineisto sisältää yhdeksän shamaanirummun rakentajien ja aktiivisten käyttäjien haastattelua. Toteutin nämä temaattiset ja intuitiiviset haastattelut helmikuun 2021 ja kesäkuun 2022 välillä pääosin Zoomin internetpohjaista neuvottelualustaa käyttäen. Haastattelut nauhoitettiin. Kahden rummunrakentajan haastattelun olen tehnyt samalla kun olen ollut valmistamassa rumpua heidän kanssaan. Haastateltavistani seitsemän oli naisia ja kaksi miehiä. Neljä haastateltavista oli Pohjois-Karjalasta, kolme Etelä-Suomesta, yksi Pirkanmaalta ja yksi Keski-Suomesta. Kentälle pääsy toteutui helposti, sillä haastateltavat tunsivat minut etukäteen. Aineiston kokoamisessa olen käyttänyt hyödynsäni olemassa olevaa verkostoani suomalaisten rummuntekijöiden ja -käyttäjien parissa. Pyysin osallistujilta kirjallisen suostumuksen tutkimukseen, ja esitin heille tiedotteen tutkimuksesta ja tutkimuskysymyksistä.

Olen käyttänyt haastatteluissa transformatiiviselle tutkimukselle sopivaa intuitiivisen haastattelun menetelmää (Anderson ja Braud 2011, 15–70). Intuitiivisessa haastattelussa korostetaan intuitiivisuuden, intiimiyden ja myötäelämisen keskeisyyttä, ja siinä rohkaistaan niin tutkijaa kuin tutkittavaa spontaaniuteen. Intuitiivisella haastattelulla on päämäärä, mutta siinä sallitaan myös tietynlainen turvallinen rajattomuus (mts. 18). Se antaa tilaa tunteille ja mielikuvitukselle siten, että ihmisen kokonaisuuden kokemus eli sielukkuus voi olla läsnä. Näin ollen intuitiivinen haastattelu sopii erityisen hyvin henkisten ilmiöiden tutkimukseen.

Käytän artikkelissa shamaanirummun käyttäjistä termiä *shamanismin harjoittaja*, vaikka sille voisi olla sopivampia vaihtoehtoja. Olen kuullut usein shamanismin harjoittajien suhtautuvan kielteisesti ”-ismeihin”, joiden koetaan olevan jotain rajoittavaa. Erään haastateltavan kommentissa ilmenee, kuinka shamaaniudessa ei ole kyse edes ”harjoittamisesta” vaan sen *elämisestä*:

Itseasiassa mä ajattelen niin, että mä oon niin siinä shamaaniuden ytimessä kuin ihminen vaan voi olla. Että, se rakkaus on se voima. Ja että kaikki vanhat tietäjät ja shamaanit ovat olleet täydellisessä yhteydessä omaan voimaansa ja luontoon. Että, sitä ei ole ”harjoitettu” vaan sitä on eletty. [...]

Sen takia kaikki -ismit, onpa se sitten kommunismi tai shamanismi, tai kapitalismi, niin siihen aina tulee raja. Tän takia mä teen oman osani sillai, että koko -ismi-ajattelu poistuisi. (HKK³.)

Haastattelujen lisäksi olen toteuttanut havainnointia. Sisällytän tutkimusaineistooni vuosina 2019–2022 seuraamani avoimet keskustelut ja kuvat sosiaalisessa mediassa, erityisesti

3 Viitataan haastatteluihin lyhenteellä HKK sekä haastattelujen järjestystä kuvaavalla numerolla.

Kuva 2. Taina Kesäläinen on ohjannut rumpukursseja muutaman vuoden. Kuvakollaasi Facebook-julkaisuna 10.10.2022 Runoian Tilan sivulla.

Facebookissa ja Instagramissa. Esimerkkejä tällaisista kaikille avoimista Facebook-ryhmistä ovat ryhmät *Maaginen rumpu* ja *Shamaanitulet*. Kenttätöön ulkopuolelle jätän tietoisesti opettamani ja osallistumani shamanistiset piirit, kurssit ja tapahtumat, jotka ovat kaikille osallistujille luottamuksellisia tiloja ja joissa ei ole kerätty suostumusta havainnointiin. Havaintoni osoittavat, että shamaanirummunvalmistuskurssien määrä ja rumpukurssien monimuotoisuus ovat lisääntyneet (esim. kuva 2). Olen huomannut, että myös rummunkäyttäjien näkyvyys julkisilla sosiaalisen median sivuilla on kasvanut.

Autoetnografinen lähtökohtani tutkimukselle

Koen ensikohtaamiseni shamaanirummuilla työskentelyn kanssa mystiseksi. Tilanteessa, jota en pysty enää muistamaan, olin kuullut shamaanirummun äänen mielessäni tai tietoisuudessa alkuvuodesta 2015. Olin opiskellut shamanismin tutkimusta yliopistossa jo vuonna 1999, mutta tuolloin nuorena antropologian opiskelijana aihe ei kiinnostanut minua henkilökohtaisella tasolla. Sitten, noin 15 vuotta myöhemmin, minulle tuli pakonomainen tarve selvittää erään kaukaisen tuttavän kautta, kenet rummuntekijän hän oli maininnut vuosia aiemmin. Oli pääsiäinen 2015, kun tapasin ensimmäistä kertaa tuolloin Lieksassa asuneen rummuntekijä Ari Kuivalaisen, jonka kanssa matkasin Kolille. Tuolla matkalla Ari teki minulle rumpuhoidon, jonka jälkeen rummutin hänen kanssaan elämäni ensimmäisen

kerran Ukko-Kolin huipulla. Tunsin tuona hetkenä kokeneeni elämässäni eräänlaisen siirtymän, johon vaikutti se, mitä näin ja tunsin rummutuksien aikana. Vastaavasta työskentelystä minulla ei ollut aiempia kokemuksia. Matkan jälkeen aloitin aktiivisen rummunkäytön, ja tutustuminen rumpuihin on ollut hyvin intensiivistä viimeisen kahdeksan vuoden ajan. Muutos elämässäni oli tuosta vuodesta alkaen valtava ja kosketti myös arjen rakenteitani, kuten työ- ja perhe-elämää. Vuoden 2019 alusta alkaen olen valmistanut rumpuja kolmen pohjoiskarjalaisen rummuntekijän kanssa pääsääntöisesti tilauksesta siten, että ne ovat päätyneet muiden käyttöön eri puolille Suomea sekä ulkomaille. Tällä hetkellä opetan rumpujen käyttöä omassa yrityksessäni sekä järjestän muutaman kerran vuodessa rumpunvalmistuskursseja yhdessä rumpunrakentaja Jaana Louhelaisen kanssa.

Shamanistinen tieto tai shamanistisen tiedon mallit on nähty ennen kaikkea myyttisinä mielikuvina (Siikala 2017, 42–53). Esimerkkinä myyttisten mielikuvien merkityksestä tuon päiväkirjamerkintäni pienen ryhmän kanssa tehdyttä shamaanirumpumatkalta 29.5.2021 Valtimolla: ”Matka alkoi kultaiselta hiekkarannalta alkuvesille. Allit (vesilinnut) odottivat valmiina lähtemään kohti pohjoista. Esivanhemmat seisoivat hiljaa rannalla. Kipua oikeassa käsivarressa.” Tämän shamanistista tietoisuutta kuvaavan rumpumatka-merkinnän jälkeen päiväkirja jatkuu useita sivuja kuvina ja tekstinä. Olin kirjoittanut lopuksi huomioita, kuinka matka merkitsi kontrollista irti päästämistä ja läsnä olemista; antautumista sille, mikä tahdoti toteutua. Yhdistin rumpumatkan merkityksen luottamuksen puutteen kokemukseen ja tilanteen parantumiseen. Tässä artikkelissa käsittelen shamaanirumpuja muutoksen ja voimaantumisen välineinä. Kyseisellä rumpumatkalla muutos ja voimaantuminen kohdistuivat luottamuksen vahvistumiseen tiettyjä henkilöitä ja yleisesti elämää kohtaan. Shamanistisen työskentelyn perusedellytys onkin mielestäni luottamus siihen, mitä on tekemässä.

Käydessäni läpi autoetnografista aineistoani tätä tutkimusta varten haasteena on ollut kääntää shamanistista tietoa tieteen kielelle. Itselleni shamanistinen tieto ilmentyy leikkivänä, symbolisena, metaforisena ja monitasoisena, jolloin sen esiin tuominen taiteen ja musiikin keinoin voi olla helpompaa kuin kuvailevana tekstinä. Shamaanirummut ja niillä koetut shamaanimatkat ilmentävät villiä, vapaata, ennakoimatonta ja kontrolloimatonta elämän luonnetta. Tietylainen ”heittäytyminen” ilman intellektuaalista kontrollia on ensisijaista, jos haluaa oppia lisää shamaanirummun merkityksistä ja vaikutuksista. Tämä on lähes päinvastaista tieteentekemiselle, mikä toisaalta luo kiehtovan dynamiikan tutkittaessa shamanismia autoetnografisesti.

Shamanismia tarkasteleva autoetnografi toimii siis samanaikaisesti ikään kuin kahdella taholla: yhtäältä tieteen, toisaalta tutkimuskohteensa kentällä. Myös Kouri ja Hytönen-Ng (2022) kirjoittavat, kuinka autoetnografisen menetelmän yleistymisen nykyshamanismia tutkittaessa on luonut uudenlaisia tutkijan positiioon liittyviä haasteita. Se, että tutkija on samanaikaisesti sekä sisä- että ulkoryhmäläinen suhteessa tutkimuskohteeseensa, korostaa tutkijan roolia tulkitsijana (mts. 129). Omassa tutkimusprosessissani olen jatkuvasti pyrkinyt reflektomaan omaa positiotani ja esimerkiksi käyttämiäni käsitteitä, jotta ne toimisivat ja olisivat ymmärrettäviä sekä shamanismin että tieteen kentillä (ks. myös mts. 129).

Yksi esimerkki käsitteestä, jonka käyttöä ja merkitystä olen joutunut pohtimaan erityisesti suhteessa tutkittavieni kokemusmaailmaan, on shamaanirummun käsite. Omakohtainen tapani hahmottaa kehärumpu shamaanirumpuna poikkeaa ainakin kahden haastatellun rumpunrakentajan tavoista puhua rummuista. Yhden rummuntekijän (HKK3) mukaan

rummuista ei tarvitse puhua "shamaani"-etuliitteellä, sillä hän koki niiden tehtävän vielä tätäkin rajoittavaa määrettä laajempaan. Toisen haastateltavan (HKK6) mukaan olisi hyvä suhtautua varovaisesti siihen, mitä rumpua nimittää shamaanirummuksi. Käytän kyseistä etuliitettä mahdollisesti laajemmin kuin toiset, mutta omassa elämismaailmassani tämä käyttötapa on itselleni totta. En yritä tehdä kehärummusta "shamaanirumpua" varomatta tai ilman tarkoitusta, vaan katson rumpua ja aistin sen henkeä, väkeä, energiaa. Rummulla on yhteys käyttäjänsä, ja myös rummuttajan tapa käyttää rumpua vaikuttaa. Shamanistisesti koettuna rumpu ilmentyy ajassa, jota Pulkkinen (2014, 42) kuvaa myyttis-sykliseksi. Mikäli tarkastelen omassa shamaaniuden värittämässä elämässäni mitä tahansa asiaa, se määrittyy paitsi nykyarjen lineaarisessa, profaanissa ajassa, myös shamanistisen maailman-kuvan kokemusmaailmassa. Seuraavaksi siirryn hahmottamaan shamaanirumpuun liitetyjä merkityksiä.

Shamaanirumpu, tradition kokemus ja voimaantuminen

Shamaanirumpu voi lisätä voimaannuttavasti yhteyden ja kuulumisuuden tunnetta oman kulttuurin vanhimpiin juuriin, minkä koetaan antavan merkitystä elämälle ja voimistavan tasapainoista suhtautumista myös tulevaan. Kuten alla olevissa esimerkeissä, keskustelua käydään yhä siitä, kuuluuko shamaanirumpu suomalaiseen shamanistiseen perinteeseen. Rummunkäyttäjät ja rekisteröidyn uskonnollisen yhteisön *Karhun kansan* keulakuva Miika Vanhapiha kirjoittaa blogissaan (Vanhapiha 2019) kannuksen eli rummun merkityksestä. Hänen mukaansa pohjoisilla alueilla shamaaniutta ja siihen liittyvää rummunkäyttöä on ollut havaittavissa yli 10 000 vuoden ajan. Nykyaikaan asti rummunkäyttö on säilynyt arktisilla kansoilla ja osittain muuntuneena myös subarktisilla alueilla. Vanhapiha näkee kannuksen suosion johtuvan sen teknisesti helpommasta käyttöönotosta kanteleeseen verrattuna, vaikkakin rummun käyttö vaatii yhtä lailla perehtyneisyyttä. Lisäksi Vanhapiha arvelee rummun juontuvan kannelta huomattavasti vanhemmalta ajalta, ja sen vetovoima liittyy hänen mukaansa tuohon "vanhakantaiseen luonteeseen".

Autoetnografinen kokemukseni ja etnografiset havaintoni tukevat Vanhapihan näkemystä shamaanirummun vetovoimasta ja käyttöönoton suoraviivaisuudesta. Setälän (2000, 59) mukaan "shamaanin soittimen valinta on hänen henkilökohtaisen näkemyksensä tulos, [mutta] myös kansan traditio vaikuttaa asiaan. On aivan selvää, että myös suomalaiset heimot ovat käyttäneet sekä kannelta, että myös rumpua kuten muutkin pohjoisten alueiden kansat omissa shamaani-istunnoissaan." Kulttuurisen itsemääräämisoikeuden perspektiivistä näillä Vanhapihan ja Setälän näkemyksillä on painoarvoa. Myös haastatteluissa rumpu koettiin Suomeenkin kuuluvana perinteenä:

Rumpu on suomalaisen perinteen ja Lapin uskomusten mukainen käyttöväline, hoitoväline, ja shamanismissa sitä on käytetty iät ajat. (HKK2.)

[...] lisäksi se on tuonut vahvasti tietoisuutta siitä, että näin on ikiaikain tehty. Eli tavallaan sellanen yhteys siihen aikaan kun on myöski rummuteltu... että se on jatkunut niin kuin nyt tänne 2020-luvulle monella – kun se on ollu jo esi-isillä ja -äideillä – niin se tuo kans semmossa, on puhuttu moneen kertaan, että kuinka se yhdistää niinku siihen aikaan, jollonki kauan kauan sitten. (HKK1.)

Rumpu edustaa haastateltaville vanhaa perinnettä. Myös Annusen (2017, 130) tutkimustaan varten vuonna 2016 tekemien haastattelujen mukaan suomalaista shamaanirumpua käyttäneet kokivat jatkavansa vanhaa traditiota. Annusen (mts. 131) tutkimuksessa mainitaan

mahdollinen mestari–kisälli-asetelma, jonka kautta suhdetta shamaanirumpuun syvennetään. ”Mestari” nähdään eräänlaisena rituaalisena eksperttinä, jonka tehtävänä on jatkaa traditiota (mts. 135). Olen kokenut samaisen mestari–kisälli-asetelman itsekin suhteessa pohjoiskarjalaisiin rumpumestareihin, joiden kanssa yhteistyössä olen voinut synnyttää kenttätöni aikana valmistuneet rummut. Mestari–kisälli-asetelmat voivat syntyä eri tavoin, ja niiden muodostumista ohjaa omasta shamanistisesta näkökulmastani jokin muu mystinen kohtalonyhteys kuin yksittäisen ihmisen motivaatio luoda näitä asetelmia. Esimerkiksi itse en ole hakeutunut mestarin oppiin, mutta mestarit ovat tulleet kohdalleni, ja olen vasta vuosia myöhemmin havainnut olevani kisälli.

Shamaanirummun hyväksyntä suomalaisena kulttuuriperintönä ei ole kaikille helppoa joutuksen luultavasti suomalaisten kolonialistisesta historiasta suhteessa saamelaisiin. Helsinki Pride -viikon ohjelmistoon vuonna 2022 oli suunniteltu shamaanirummutusta sisältävä seremonia, jonka järjestäjätaho perui nuorilta saamelaisaktivisteilta saamansa kritiikin myötä (Iltalehti 2022). Aktivistien näkökulmasta tämä oli asiatonta new age -toimintaa (Iltalehti 2022). Lehto – Suomen luonnonuskontojen yhdistys ry., joka on perustettu vuonna 1998, vastasi *Iltalehdessä* olleeseen artikkeliin Helsinki Pride -viikolle suunnitellusta rumpupiiristä ja sen uutisoinnista 15.6.2022:

Samanismia ei voida mitenkään pitää suljettuna traditiona. Samanismi on ihmiskunnan alkuperäisimpiä uskontoja, joka on tunnettu pyyntikulttuureissa ympäri maailman. Suomalaisten muinainen maailmankuva perustuu kantaaurililaiseen maailmankuvaan – kaikkien uralilaisessa ”kantakodissa” eläneiden kansojen oletetaan jakaneen tämän maailmankuvan vielä noin 6 000 vuotta sitten. Myös sekä suomalais-karjalaisen kansanperinteen vanhimma kerrostumasta että Suomen alueella esiintyvistä muinaisista kalliomaalauksista löytyy viittauksia samanismiin.

Myöskään rummutusta ei voida pitää suljettuna traditiona. Rumpu on ihmiskunnan vanhin instrumentti ja se on tunnettu lähes kaikissa kulttuureissa kautta maailman. Rummutusta käytetään samanistisena transsivälilinenä laajasti eri puolilla maailmaa – myös Siperian suomalais-ugrilaisten kansojen keskuudessa. Siksi myös suomalaisille uussamanismin harjoittajille rumpu on luonteva väline. Sen voi myös kohtuullisen helposti rakentaa itse, kuten monet ovat tehneetkin.

Uuspakanallisille samanismin harjoittajille samanismissa ei ole kyse eksotismista, vaan aidosta uskonnosta ja maailmankuvasta, jossa ymmärrys maailmanrakenteesta syntyy kokemuksellisesti samanistisen tekniikan kautta. Lehto ry:n piirissä toimivat samanismin harjoittajat hakevat vaikutteensa lisäksi useimmiten muinaissuomalaisesta maailmankuvasta ja omasta kansanperinteestämme – eivät saamelaisesta kulttuurista, joka on suljettu traditio. Omista kulttuurisista juurista ammentaminen on luonnollista, syvällistä ja merkityksellistä, vaikka perinne olisi välillä katkennut. (Lehto ry 2022.)

Tästä julkaisusta voi hahmottaa, kuinka shamanistiset toimijat joutuvat edelleen puolustamaan toimintaansa. Oman kokemukseni mukaan shamanismin harjoittajat kokevat vastakkainasettelut hämmentävinä ja surullisina silloin, kun suomalaiset toimijat eivät koe tuntevansa new age -ilmiötä omakseen, vaan haluavat edistää syvempää luontoyhteyttä. Shamanistiset toimijat joutuvat edelleen osallistumaan perustavanlaatuisiin itsemääräämistä koskeviin keskusteluihin, jotka voivat olla shamanistisille toimijoille raskaita sekä turhauttavia. Erityisen monimutkaista se voi olla silloin, kun molemmat osapuolet kokevat oikeuden kulttuuriperintöön, jota pitävät omanaan. ”Kulttuurinen puolustautuminen” on selviytymisstrategiaa (Smith 2012, 121). Yllä mainitussa tapauksessa sitä tapahtuu kenties tilanteen molemmilla osapuolilla.

Lehto ry:n mukaan rummut kuuluvat shamanistiseen toimintaan ympäri maailmaa, ja ne ovat nykyisin luonnollinen osa shamanistista toimintaa koko Suomen alueella. Näkemykseni ja havaintojeni mukaan suomensukuiset shamanistiset harjoittajat ja yhdistykset kunnioittavat ja arvostavat saamelaiden omaa kulttuuritraditiota ja sen shamanistisia kerrostumia. Oma kokemukseni on, että saamelaiden elävät shamanistiset traditiot eivät ole vielä kovin näkyviä suomalaisille shamanistisille toimijoille nykypäivänä. Mikäli saamelaiset ovat käyttäneet rumpua nykyisen Saamenmaan eteläpuolisella alueella, ennen kuin he asutuksineen joutuivat vetäytymään pohjoisemmaksi, on mahdollista, että se voi vaikuttaa shamanistisessa kokemusmaailmassa paikkasidonnaisesti tänäkin päivänä. Tarkoitan tällä luonnonpaikkojen muistia, jolle rummunkäyttäjät herkistyy rumpua käyttäessään ja moniaistillisen luontoyhteyden kautta. Tulkitseen näin myös seuraavan sitaatin, jossa pohjoiskarjalainen haastateltava kommentoi saamelaiden aiempaa asutusta alueella ja heidän vaikutustaan kysyessäni tietoa rumpujen historiallisesta alkuperästä:

Rummunkäytöstä minulla ei ole tuossa Pielisen Karjalassa niin tiedossa mitään, mutta se, että Koli, Lieksa, nää, niin tuota siitä ylöspäin, on ollut poronhoitoaluetta aikoinaan, eliikkä saamelaiden asuinalueita. Lieksa, joka on saameksi "suo", ja näitä paikkoja niin on täällä Pohjois-Karjalassa paljonkin, joissa on saamelainen nimi, niin tuota, uskoisin, että rummut on ollu käytössä shamaaneilla hoitotaroituksessa. (HKK2.)

Verkossa tekemäni havainnot tukevat tulkintaani siitä, että suhde shamaanirumpuun perustuu kunnioitukseen kaikkien kulttuurien osalta. Tämä näkyy esimerkiksi ruoveteläisen Pia Auteron (2022) julkisessa Facebook-päivityksessä, jossa hän viittaa kahden vuoden takaiseen rummunsyntyyn ja jossa on kuvat hänestä rumpun kanssa Akka-Kolin huipulla (kuva 4):

Kaksi vuotta olen matkannut rumpuni kanssa... Rumpu ja sen kanssa rukouksessa istuminen on tuonut minulle laajemman ymmärryksen paikastani sukupolvien ketjussa ja tehtävästäni tässä elämässä. Kunnioitukseni tätä soitinta kohtaan on niin syvä, että olen matalampi kuin ruoho kaikkien niiden jalkojen alla, jotka ovat historian saatossa rumpun kanssa kulkeneet.

Minulle rumpu on ihmiskunnan arkaainen, ikaikainen pyhä soitin. Se ei kuulu yhdellekään kulttuurille tai ihmisryhmälle. Kaikki kulttuurit ja yhteisöt ovat jossain kohtaa historiaansa menettäneet sen pyhän ja syvästi inhimillisen yhteyden, jota (muun muassa) rumpu symboloi. Rumpujen suosio ja ihmisten kollektiivinen kaipuu traditioiden ja juurien äärelle kertoo minulle siitä, että tämä yhteys on palaamassa. Kautta maailman alkuperäiskansojen vanhimmat ovat lähteneet liikkeelle jakamaan viisauttaan, kansojensa kulttuuria ja traditionsa opetuksia, koska he uskovat, että vain palauttamalla ihmisille pyhän yhteyden muuhun luomakuntaan voimme pelastaa planeettamme.

Auteron näkemys on yhteneväinen sen yleisen näkemyksen kanssa, mitä olen havainnut shamanistisissa piireissä sekä tuntenut omassa shamanistisessa työskentelyssäni. Shamanistisessa työskentelyssä koemme viisausperinteiden ja luontoyhteyden merkityksen laajassa maailmaa parantavassa maailmankuvassa. Kunnioituksen teema esiintyy myös alkuperäiskansojen tutkimusagendassa, jossa peräänkuulutetaan kaikkien ihmisryhmien keskinäisen kunnioituksen suhteita edellytyksenä vastavuoroisuudelle ja harmonialle (Smith 2012, 125). Eräässä haastattelussa kunnioitus mainittiin näin:

Mulle se on kuitenkin yksi sellainen pyhyden ilmentymä ja henkimaailman kunnioituksen ilmentymä. Että sä jollain itse tekemälläsi pyhällä esineellä tuot sitä kaikkeutta esiin ja kunnioitusta. (HKK7.)

Annunen (2017, 139) kytkee rumpumuksen autenttisuuden ja alkukantaisuuden kokemukseen. Se nähdään ikivanhana, alkuvoimaisena traditiona, joka ilmentyy ympäri maailmaa.

Rummutus tuo kokemuksen siitä, että ihminen on kosketuksissa johonkin alkukantaiseen, alitajuiseen, alkuperäiseen itsessään. Sitä kautta rummutus synnyttää kokijalleen yhteyden kulttuuriperinteeseen ja sen säilyttämisen tärkeyteen elävänä perinteenä (mts. 143). Oma tutkimukseni vahvistaa Annusen tulkintaa. Eletty kokemus omasta perinteestä rummun kautta ilmentyy etnografisessa aineistossani voimaa, suuntaa ja merkitystä antavana. Rumpu syntyy käyttäjälleen alitajunnan synnyttämänä, syvän ja kunnioitettavan prosessin tuloksena. Transformatiivisessa tutkimuksessa muutoksen päämäärä onkin, että yksilö ja yhteisöt ilmentävät monimuotoisesti täysin itseään, jolloin toisen kulttuurin tai ryhmän imitaatio nähdään tarpeettomana (Anderson ja Braud 2011, 304). Tulkitsen tämän siten, että ihmisen alitajunnan synnyttämät prosessit, kuten rummun syntyminen, ovat oman itsensä ilmentymistä konkreettisesti ja näkyvästi. Se, missä ajallisessa tai kulttuurihistoriallisessa viitekehäksessä tuo ilmentyminen tapahtuu, yksilöllisesti ja kollektiivisesti, on itsensä ilmaisussa ja itsemäärittämisessä toissijaista.

Rumpujen yleistymisen voi ilmentää shamanistisen perinteen dekolonisoivaa voimaantumista Saamenmaan eteläpuoleisessa Suomessa (ks. Karhu 2020b). Siikalan (2017, 28) mukaan kollektiivisen tietoisuuden ja mentaliteettien muutosta voi seurata konkreettisesti toiminnan synnyttämiä kulttuurisia tuotteita tulkitsemalla. Kulttuurisina tuotteina shamaanirummut sisältävät yhtäältä käsityöläisyyttä, toisaalta ne voivat olla musiikki-instrumentteja tai kansanparannuksellisia välineitä. Rumpuja on pidetty ”mykkinä lähteinä” silloin, kun niitä on tutkittu konkreettisina objekteina (esim. Mononen 2016). Shamanismin harjoittajalle, joka työskentelee omien rumpujensa parissa, rummut ovat moniulotteisia välineitä, jotka viestivät omilla ehdoillaan. Kiinnostus rumpuja kohtaan on kasvanut viime vuosina huomattavasti, ja tätä muutosta on eräs haastateltavani kuvannut seuraavasti:

Tämmönen selkeempi muutos alkoi tuossa ehkä 2016, siitä eteenpäin on rumpuja syntynyt paljon. Rummuntekijöitä on lisääntynyt todella paljon, kurssinvetäjiä on paljon lisääntynyt ja siinä sitten, niin niin ehkä tällanen murrosvaihe, joka vaati, että ihmiset alkaa uskaltamaan näyttää mitä he ovat ja mitä he haluavat olla niin eteenpäin jotta aikasemmin ihmiset ehkä ujosteli jonki verran sitä jotta ei iletty näyttää sosiaalisessa mediassa. Muistan paljon alkuaikoina, kun rumpu sai olla kuvassa, mutta rummun tekijät ei saanu olla kurssiltakaan, niitä ei saanut näyttää. Siinä meni monta monta vuotta, kun ensimmäiset rummun tekijät uskalti (huokaus) laitta kasvonsa rummun kanssa samaan kuvaan sosiaalisessa mediassa. [...]

Ihminen on oikeastaan minun mielestä sitä, mitä se halua olla, mutta tää meidän järjestelmä on aika paljon rajoittanut tätä meidän tavallaan niin kuin näitten henkimaailman juttuihin valmistautumista ja täällä on ollut oma vastustajakuntansa. Ihmiset ovat tehneet salaa ja olleet ja nyt he alkavat vapautua tästä jotta... ja ihmiset tulevat vapaammaksi kaikissa asioissa. (HKK2.)

Haastateltava kuvaa yllä rumpuihin liittyvää häpeää ja salassa pitämistä, jota oli vielä ennen vuotta 2016. Haastatteluissa ilmeni, että osa shamanismin harjoittajista kokee joutuvansa piilottelemaan toimintaansa vieläkin. Eräs haastateltava koki voimaantumisen tarkoittavan oman äänen esille tuomista ja näkyväksi tulemistä omana itsenään:

Pitkän aikaa mä ajattelin, silloin alussa varsinkin, että rumpu on kuin mun ääni. Että... Joskus vieläkin silleen, että esimerkiksi rummun kautta olen pystynyt alkaen uudella tavalla vaikkapa laulaan, et se on auttanut muun muassa siinä. Et äänenkäyttö ja tommonen, oman äänen kuuluvaksi tuominen. Uskallus ja äänentuominen, ja uskallus tulla näkyväksi silleen äänen kautta, ja mitä kaikkee ääni edustaa, itse sielua. Sitä miten tuodaan kuuluvaksi, koko sisin. Se on taas niin syvällistä, että se on aika haastavaa. (HKK4)

Nykyään useat rumpukursseilla käyneet ja itsenäisesti shamanismia tai rummunkäyttöä harjoittavat julkistavat kuvia itsestään shamaanirummun kanssa sosiaalisessa mediassa. Shamaanirummun ymmärrän symboloivan näissä kuvissa omaa voimaa ja ääntä, voimaantumista, näkyväksi tulemistä ja henkistä tietoisuutta. Ehdotan tutkimukseni perusteella, että shamaanirumpujen synty, näkyvyys ja käyttö ovat suorassa suhteessa siihen, kuinka shamanismin harjoittajia kutsutaan voimaannuttamaan ja tasapainottamaan maailmankuvaansa luontokeskeiseen suuntaan. Tällä ”kutsumisella” tarkoitan sitä, että shamanismin harjoittajana koen ”kutsun” parannustyöhön luonnolta itseltään. Tämä kiteytyy hyvin siinä tunnelmassa, joka välittyy perinnekouluttaja Eero Peltosen kuvauksessa Hiittisten saaristossa Aurinkoleirillä vuonna 1993 tapahtuneesta rumpujen vihkimysseremoniasta:

Rumpujen valmistuttua oli tunnelma jo korkealla, mutta vielä oli edessämme yksi tärkeä vaihe rummun synnyssä. Se alkoi aamuyön hämärissä, kun lähdimme vaeltamaan saaren halki. Perillä sytytimme vihkitulet ja käänsimme katseemme kohti itää. Auringon luodessa ensi säteitään kutsuimme henget, esivanhemmat ja voimaeläimet rumpujemme vihkiäisiin. Suitsutimme rummut ja rummuntekijät pyhällä savulla. Ja sitten se alkoi... rummutus! Tyyni meri ja idästä nouseva päivä kuulivat väkävän viestin: ”ME OLIIMME POISSA, MUTTA ME OLEMME PALANNEET!” (Peltonen 2021.)

Suomalaisen shamanismin harjoittajien kesken tapaamisissa olen usein itsekin todistanut tätä ”kotiinpaluun” ja ”palaamisen” tunnelmaa. Tämä on yhteinen kokemus siitä, että shamanistinen kulttuurillinen perimä elää meissä ja haluaa ilmentyä meidän kauttamme tänä aikana, jossa se on mahdollista ja turvallista.

Alkuperäiskansojen tutkimusagendaan nojautuen tulkitsen shamaanirumpujen nykyisen esiintymisen ja yleistymisen osana shamanismin voimaantumista ja kehitystä. Tällä on agendan mukaisesti sekä parantavia, dekolonisoivia että transformoivia vaikutuksia. Agendan yksi tärkeimmistä ulottuvuuksista on mobilisaatio paikallisella, alueellisella, kansallisella ja globaalilla tasolla. Rumpujen merkityksen korostuminen – paikallisesti esimerkiksi yhteisöllisissä rumpupiiri-tapahtumissa tai toisaalta globaalina ilmiönä – on osa kehitystä.

Shamaanirummut syntyvät ”sielun jatkeeksi”

Haluan tutkimuksessani kunnioittaa shamaanirummun tekijöiden ja käyttäjien omaa sanastoja ja kertomisen tapaa, joten kirjoitan tämän vuoksi shamaanirummun *synnystä* sen sijaan että käyttäisin ainoastaan teknisempiä ilmaisuja, kuten rummun *valmistus* tai rummun *rakenne*. Shamaanirummun *synty* kuvastaa rummun olemuspuolta sielun jatkeena rummunkäyttäjän kokemusmaailmassa. Sielua tai sen näkyväistä jatketta, jollaiseksi rumpu käyttäjänsä osalta mielletään, ei voi rakentaa tai valmistaa, vaan se *on* ja se *syntyy*.

Erään rummunrakentajan (HKK7) keskeisenä asiana nousi esiin shamaanirumpujen merkitys näkyväisenä *sielun jatkeena*. Haastateltava (HKK7) ilmaisi rummutuksen olevan kuin sydämen lyönti. Myös rumpumestari Ari Kuivalainen opastaa rumpukursseillaan soittamaan aina sydämen tahtiin. Muistan Ari Kuivalaisen joskus minulle opastaneen, että rumpua ei saa lyödä sen keskeltä, sillä nimenomaan siinä kohtaa on rummun henki. Toisaalta rummun keskeltä lyöminen ei ole suositeltavaa myöskään teknisistä syistä: rumpu soi parhaiten, mikäli sitä ei lyödä sen keskiosassa sijaitsevan kahvan kohdalta.

Annusen (2017, 123–124) tutkimus käsitteli erityisesti rummutuksen merkityksenä esiin nousseen *rytmin* ritualisointia. Hänen suorittamissaan haastatteluissa mainitaan nimenomaan

Kuva 3. Helena Karhun (2020a) shamanistinen taideteos ”Rummun Synty” Pielisen järven jäällä. Teoksessa näkyvät shamaanirummun syntyprosessissa leikatut nahkanauhut ja seremoniallista tuhkaa. Kuva: Helena Karhu (2020).

sydämen rytmi, jota verrataan elämän ensimmäiseen ääneen äidin kohdussa. Myös oman tutkimukseni haastatteluissa käytettiin synnytyksen ja äitiyden metaforia kuvaamaan käyttäjän suhdetta rumpuunsa:

Mulla on yksi rumpu, se mun Äiti-Rumpu, minkä oon ihan ensimmäiseks valmistanut, ja se on mulle niin kuin sellainen pyhistä pyhin. Että jos mun pitäisi valita kotoonta yksi esine, mikä mun pitäisi ottaa mukaan, mä ottaisin sen rummun. Se rumpu on ikään kuin mun sielun jatke. (HKK7.)

Shamaanirumpujen kytkös sieluun ja niiden pyhyys tekijöilleen ja käyttäjilleen käy ilmi myös siinä, että niiden koskettamista saatetaan rajoittaa ulkopuolisilta. Eero Peltonen (2021) kuvaa shamaanirumpunsa rakentamista vuonna 1993 ja sitä, kuinka hän koki rummun sellaiseksi identiteettinsä ytimeksi, ettei halunnut kenenkään koskevan rumpuunsa. Hänelle rumpu oli haltioitumisen ja sitä kautta tiedonhankinnan väline, ja rumpu merkitsi ”kirkasta tietoisuutta ja alkuvoimaa”. Hän kuvaili rummun merkitystä myös sydämen äänenä sekä sen yhdistymisenä muiden sydänten, toisten rumpujen, ääniin. Yksi haastateltavistani (HKK7) kuvailee tuota henkilökohtaista ja intiimiä rumpusuhdetta seuraavasti:

Mä en ihan tarkkaan vuosilukua muista, mutta se oli 2000-luvun alussa... Ja sit siellä ensimmäisellä rummunrakennuskurssilla, se vei mut niin kuin aivan totaalisesti mennessään. Mitä mä kuulin, ensimmäiset rummun lyönnit, se vei mut ihan mielettömän syvään... Siinä kohtaan mä hokasin, että meillä on enemmän sisäistä voimaa kuin ulkoista. Rummun ääni kosketti jotenkin. Mä puhun ite mielellään kohtuvoimasta. Rummun ääni on tavallaan sama, kuin sä oot kuullu sun äidin sydämen lyönnit. Samalla se on tosi tuttua. Ihmiset hirmu helposti pelkää sitä ääntä, mutta mulle se toi vahvan, juurevan olon. (HKK7.)

Oma kokemukseni vahvistaa näkemystä, jonka mukaan shamaanirummut ilmentävät käyttäjiensä sielullisia ominaisuuksia, jotka voivat näkyä rumpujen muodossa, väreissä ja mahdollisissa kuvioinneissa sekä ennen kaikkea rumpujen äänessä. Shamanirummulla

Kuva 4. Shamaanirumpujen syntyhetki Akka-Koliilla Louhen Polun ja Karhun Talon rumpukursilla vuonna 2020. Kuva: Helena Karhu (2020).

ymmärretään olevan oma henki (ks. Hytönen-Ng ja Kouri 2020), mutta paradoksaalisesti rumpu käsitetään myös "oman sielun jatkeeksi". Tällaiset paradoksit ja monimerkityksellisydet ovat ominaisia shamanistiselle elämismaailmalle. Yksi haastateltavista ilmaisi saman näin:

Tavallaan mä koen, että rumpu on oma energiansa ja oma tyyppinsäkin, jos näin vois sanoa, et rummulla on oma sielu ja oma sielu ja oma henki, mutta samalla kun rummuttaa tulee osaksi sitä ja sulautuu siihen, tulee yhdeksi sen kanssa. Se rumpu on minä ja minä olen rumpu. Niin tavallaan se voima mikä rummussa on, niin se on tavallaan auttanu mua tulemaan näkyvämmäks ja kuuluvammaks, koska se rumpu edustaa sitä. (HKK4.)

Käsitän haastateltavan kokemuksen siten, että rumpu on auttanut häntä voimaantumaa tuomalla hänen omaa sisintä maailmaansa kuuluvaksi ja näkyväksi. Alkuperäiskansojen tutkimusagenda soveltamalla ymmärrän sielullisuuden ja syntymän kokemukset suhteessa rumpuun osaksi henkistä muutosta. Muutos voi tukea shamanismin harjoittajan omaehtoista tapaa olla olemassa ja täten vahvistaa itsemääräämisoikeuden kokemusta.

Shamaanirummut luontoyhteyden voimistajina

Shamanistisissa piireissä kuulee usein puhuttavan "juurista" ja "juuriyhteydestä", joilla viitataan yleensä esivanhempiin, kulttuurisiin juuriin ja kulttuuriperintöön sekä toisinaan myös "alkukantaiseen" luontoyhteyteen. Hytönen-Ng ja Kouri (2020) ymmärtävät rumpun merkityksen väylänä luontokeskeisyyteen. Annusen (2017, 145) mukaan yksi tärkeimmistä diskursseista shamaanirumpupiireissä on kokemus paikasta ja erityisesti paikkakokemuksen

Kuva 5. Rumpu on yhteydessä luontoon ja luonnon välittämään pyhän kokemukseen. Jaana Louhelaisen toiminimen Louhen Polun julkinen Facebook-profilikuva. Jaana on kuvassa 10 vuotta sitten tekemänsä rumpun kanssa Höytiäisen rannalla. Kuva: Jaana Louhelainen (2022).

luontoyhteydestä ja niiden saavutettavuudesta rummutuksen kautta. Olen havainnut saman ilmiön omasta aineistostani:

Niin mulle se merkitsee sellaista tavallaan Äiti Maan rytmiin menemistä mukaan. Et sä niin kuin koet oman luonnon vahvasti osana Äiti Maata ja tätä hetkeä, ja sitä sykettä, mikä vie tätä elämää eteenpäin. (HKK7.)

Haastateltava tunsi rumpun rytmin kautta sisäisen luontonsa ja ulkoisen luonnon yhtenä. Tuolloin luontoyhteys on kaikkein voimakkain; eroa sisäisen ja ulkoisen luonnon välillä ei enää havaita. Haastateltava jatkoi ilmaisemalla pyhyden kokemusta, joka joko mahdollistaa tai mahdollistuu luontoyhteyden kautta. Pyhyden kokemuksen hän kuvasi yksinkertaisesti kunnioituksena ja läsnäolona kaikelle sille, mitä on olemassa koetussa hetkessä:

Mä koen sen niin, että siihen pyhyteen kuuluu kaikki, ja sä pystyt tietynlaisessa rumpun sykkeessä olemaan niin hetkessä ja niin tietoinen siitä hetken kauneudesta, että se on jo itsessään pyhää. (HKK7.)

Oman kokemukseni mukaan shamanistisen harjoituksen oleellisimpia merkityksiä on henkilökohtaisen luontoyhteyden vahvistuminen. Shamanismin harjoittamisen kautta olen enemmän kiinnostunut ja tietoisempi kasveista, puista, eläimistä, linnuista ja luonnon elementeistä kuin aiemmin. Käytän enemmän aikaa luonnonsuojelua edistäviin toimiin ja kannustan niihin muita. Näen selkeämmin luonnon monimuotoisuuden perustavanlaatuisen merkityksen kaikelle elämälle, mukaan lukien ihmisten hyvinvoinnille. Luontoyhteyden voimistuminen on tärkeää kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Shamanistisen toiminnan perusajatus on tasapainottaa ihmisen ja hänen ekosysteeminsä välistä suhdetta. Myös Annusen (2017, 156) mukaan shamaanirummutuksen koetaan edesauttavan ”luonnon rytmiin” pääsemistä, tuon rytmin muistamista ja tällä tavoin tasapainon saavuttamista. Luontoyhteyden osalta merkittäväksi nähtiin juuri *kuuluvuuden* tunne, se, että on osa itse luontoa. Tähän tunteeseen liittyy ystävyys ja perheenjäsenyyden tunteita (mts. 160).

Myös oman aineistoni perusteella luontoyhteys koetaan kehollisena, moniaistisena kokemuksena, johon shamaanirummun ääni voi palauttaa:

Yks tapa katsoa tätä on, että sulla tulee ylipäättään yhteys kehoon eli yhteys maa-elementtiin, yhteys luontoon, yhteys Äiti Maahan ja konkreettisesti pitää tunnistaa mitä sun kehossa oikein tapahtuu, mihin oikeesti sun keho kertoo, mihin oikeesti sun keho ohjaa. Ja tota, aistillisuus. Aistit avautuu eri tavalla. Elementit avautuu eri tavalla. Ihan niinku konkreettisella tasolla, kun tulee kehoon. (HKK4.)

Haastateltavan mukaan luonnon eri elementit, kuten maa, vesi, tuli ja ilma, koetaan rummutuksen kautta kehollisesti. Oman kokemukseni mukaan voimaantumisessa on ensisijaisena lähtökohtana vahva kehollisuuden kokemus. Näkisin voimaantuvan, moniaistillisen, kehollisen yhteyden ympäröivään luontoon avaavan animistista kokemusmaailmaa itsen ja luonnon välisestä vuorovaikutussuhteesta. Ymmärrän tämän transformaationa, joka auttaa kokijaa uudelleenmäärittelemään suhdettaan luontoon, henkisytyteen ja ei-ihmismäisiin olentoihin (ks. Kivinen 2019, 3). Shamanistinen luontoyhteyden kokemus tarkoittaa muutosta ihmiskeskeisestä elämämaailmasta kohti luontokeskeisyyttä. Samaan johtopäätökseen tulevat Hytönen-Ng ja Kouri (2020) tutkimuksessaan rummuista luontoyhteyden välittäjinä. Laajemmassa ja kunnianhimoisessa merkityksessään yksilöiden kautta voidaan vaikuttaa ihmisten ja luonnon välisen suhteen tasapainottumiseen ja täten luontokadon ja ilmastonmuutoksen vähentämiseen.

Neuvoa antavaa voimaa ja hoivaa

Shamaanin toiminnan tärkeimpänä tehtävänä on yleisesti nähty neuvojen ja ohjauksen pyytäminen haltijoiltaan ja apuhengiltään shamanistisia metodeja käyttäen (Siikala 2017, 100; Horwitz ja Waldebäck 2020). Tiedonhaku tuli myös keskeisesti esiin osana päätöksentekoprosessia erään yrittäjänä toimivan shamaanirummun käyttäjän haastattelussa:

Tavallaan, rumpu on mulla tavallaan sellanen venhe joka vie. Tasainen rummutus ensinnäkin vie mut syvemmälle siihen päätöksentekoon. Tavallaan meditoidessakin toki hiljentää itensä ja on ihan hiljaa. Mutta mä oon kokenut rummun sellaiseksi välineeksi, joka auttaa minua pääsemään yhä lähemmin sen oman sisäisen minän kanssa, jotta mä voisin tehdä sellaisen päätöksen, joka tukisi minua myöhemminkin. Tavallaan se... vois sanoa viisastuttaa, mutta tavallaan se vaan sisäisesti tuo mulle varmuutta ja sellasta niinku... sitä sisäistä päätöstä kohtaan, että mitä kohti ja miksi tehdä nyt, on se sitten yrittämistä kohtaan tai parisuhteeseen taikka ihmissuhteisiin taikka muuta. Se on vaan vahvistanu sitä. Se joskus voi olla hyvin lyhytkin sessio, että mä vaan kaivan sen rummun hetkeksi, että mä pääsen siihen maailmaan. Että mä pääsen siihen maailmaan mistä mä pystyn tekemään sitten ne päätökset ja kertomaan ne seuraavana päivänä. Mä oon tehny hyvin nopeitakin päätöksiä, että oon soittanu yhteistyökumppaneille tai muuta... että nyt näin, nyt näin. Mulle vahva sellainen päätöksentekoväline. Joku sellanen apukeino niin kuin selkeyttämään päätä ja mieltä ja sydäntä... Rumpu ollu mulla vahvistaja, voimauttaja ja vahvistaja niissä tilanteissa kun mun on pitänyt tehdä kiperiäkin päätöksiä, liittyen sitten työntekijöihin taikka uuteen suuntaamiseen, kuten tällä hetkellä meillä vaikka remontointiin ja muuta. (HKK1.)

Haastattelussa kävi vahvasti ilmi, kuinka haastateltava ei ota valmiiksi annettuja malleja ja todellisuuksia ainoana mahdollisena vaihtoehtona, vaan shamaanirummun kautta hänelle mahdollistuvat vaihtoehdot näkökannat itsenäisen päätöksenteon tueksi. Shamaanirummun avulla hän kokee pystyneensä tekemään päätöksiä, jotka ovat hänen omiaan ja jotka eivät ole ainoastaan ulkopuolisten tekijöiden ohjaamia. Haastateltava kertoi, kuinka shamaanirummun kanssa työskentely on vaatinut häntä käsittelemään myös omia uskomuksiaan ja muuttamaan omia aiempia näkökantojaan. Aiemmin erilaisia perinteisiä johtajuuskursseja käyneenä hän kertoo nykyään tukeutuvansa mieluummin shamaanirumpuun. Hän tuo esiin, kuinka shamaanirummun avulla saavutetut visiot ovat auttaneet luotsaamaan

menestykkäästi yritystä. Haastateltava painottaa, että shamaanirummun käyttö ei ole hänelle ”hörhöilyä”, vaan rohkeaa edelläkävijyyttä ja mahdollisuutta kuunnella johtajatehtävissä tarvittavia ”heikkoja signaaleja”.

Shamanistisia menetelmiä voi käyttää tukena mitä erilaisimmissa työtehtävissä. Shamaani toimiikin niissä tehtävissä, jotka ovat nykyään mahdollisia. Perinteiselle shamaanin tehtävälle ei ole enää paikkaa samalla tavoin kuin yhteisöissä ennen uskonnollista kolonisaatiota sekä teollistumisen ja kaupungistumisen aikakautta. Tämän vuoksi shamanismin päätoiminen harjoittaja joutuu sopeutumaan nykypäivän yhteiskunnan puitteisiin. Jos esimerkiksi shamaaniutta käsittelevää kurssitoimintaa pidetään uusshamanistisena, saatetaan tällöin väheksyä niitä yhteisöllisiä mahdollisuuksia, joita shamanismin harjoittajalla on tänä päivänä.

Rummuttajat refleктоivat usein haastatteluissa, kuinka paljon he olivat käyneet erilaisia shamanistisia kursseja vai olivatko itseoppineita. Esimerkiksi yksi haastateltavista korosti sitä, kuinka hän ei ollut käynyt mitään kursseja mutta tiesi useampia muita rummuttajia tai rumpuhoitajia, jotka olivat hänen mielestään koulutautuneet paljonkin. Hän korosti, ettei varsinaisesti kokenut osaavansa rummuttaa, mutta hän oli vain ottanut shamaanirummun käteensä ja löytänyt oman tekemisen tapansa omaan yksityiseen käyttöönsä:

[...] minä vaan rummuttelin omaksi ilokseni sillä lailla. Ja ajattelin että... silleen mä oon oikeestaan tehnykkin, että omaksi ilokseni. Että, jos on esimerkiksi stressaava päivä ollu, niin mä oon rummuttanu pois sen stressin tai semmosen. Jos on ollu mielipahaa, niin mä oon rummuttanu sitä mielipahaa pois. Jos on ollu sellanen päivä, että mun pitää jaksaa tehdä jotakin, mutta mä oon ihan poikki, mutta se on vaan pakko tehdä joku juttu, niin mä oon sit rummuttanu itelleni voimia. Siis kuulostaa ihan hölmöltä, mutta niin sillai mä oon sitte jaksanu tehdä asioita. Sit jos on ollu jotain, et on ollu vaikea keskittyä opiskeluun, niin sit mä oon välillä rummuttanu keskittymiskykyä. Opiskeluenergiaa itseleni, ja niinku tämmösiä, ja se on auttanu. Mä vaan otan rummun ja mietin, että ”nyt mä haluan tähän vähäsen apuja”, ja sit mä oon rummutellu. (HKK8.)

Rummunkäyttäjä on intuitiivisesti löytänyt rummutustapansa, jolla hän on kokenut saavansa apua niin voimaantumiseen, keskittymiskyvyn lisäämiseen kuin stressinpoistoon. Hän kertoi myös läheiselleen tarjoamastaan hoitokokemuksesta, jossa hän oli auttanut rummuttamalla perheenjäsentään unettomuuden, stressinpoiston, mielen tyhjentymisen ja mielenrauhan osalta. Myös toiset haastateltavat ovat korostaneet rummutuksen antaman avun merkitystä.

Miksi rumpuja tarvitaan: Minun mielestä niitä tarvitaan auttamaan ihmisiä rentoutumaan. Ja sitä kautta ihminen alkaa parantamaan itse itseään, kun on lähtenyt, saanut, itsensä rennoksi. Ja olipahan se hoitomuoto mikä hyvänsä, niin rentoutuminen on sen paranemisen lähtökohta. (HKK2.)

Ne on oikeestaan ollu mun sellainen työskentelyväline tavallaan meditaation rinnalla oman itseni kanssa. Vähän sellainen parantava, no joku sellainen paranemismetodi, tai sellainen. Siinä pystyy niin hyvin työstää jotenkin sitä mieltä ja energieettisesti niitä asioita, mitkä on kokenut aika tärkeeksi. Asioita – ei riitä että vaan mieli käsittelee – vaan että ne siellä syvemmin käsitellään. (HKK5.)

Haastateltavat kuvaavat rummunkäyttötarkoitusta hoitomielessä sekä itselleen että muille. Kokemukseni mukaan shamaanirummulla hoitaminen on yksi rummun keskeisimmistä transformatiivisista merkityksistä, jolloin rumpu suoraan vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin. Tutkimusjaksoni aikana olen ollut mukana lukuisissa rumpuhoito-tilaisuuksissa ja viidellä kurssilla, joilla on opeteltu ja harjoiteltu rumpuhoitoa. Rumpu koetaan syvärentouttavaksi ja tietoisuutta edistäväksi, kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevaksi instrumentiksi, jossa on niin näkyviä kuin aineettomia puolia (ks. Hytönen-Ng ja Kouri 2020).

Johtopäätökset

Olen artikkelissani tarkastellut suomalaisen shamaanirummun syntyä ja shamaanirummun voimaannuttavia ja transformatiivisia vaikutuksia nykyaikana. Kysyin, voidaanko ylipäättään puhua suomalaisesta shamaanirummusta. Erityisesti päämääränäni on ollut tulkita rumpuihin liitettyjä syvemmiksi koettuja arvoja käyttäjilleen sekä pohtia rumpujen lisääntymisen dekolonisoivia merkityksiä.

Tutkimukseni johtopäätös on, että voimme nykyään puhua suomalaisista shamaanirumuista, joita käytetään shamanointiin, kuten parantamiseen ja shamanistisessa tietoisuudessa tapahtuvien shamaanimatkojen tekemiseen. Tutkimuksessani on noussut esiin, että rumpu liitetään luontoyhteyteen, sielullisuuteen, perinteeseen sekä neuvoa-antaviin ja parantaviin merkityksiin. Shamaanirummut ovat kasvattaneet näkyvyyttään viimeisen 30 vuoden aikana.

Shamanistisessa kulttuuriperinnössä on ajallisesti tuhatvuotisia ja niiden rinnalla myöhempiä lainaa olevia ja uusia aineksia (Siikala 1985, 323). Shamaanirumpujen yleistymisen ja näkyvyys Suomessa ilmentää shamanismin elpymistä ja kehitystä. Tutkimusaineistoni perusteella lisääntyvä yhteys shamanistisiin kehärumpuihin perustuu luonnolliseksi koettuun yhteyteen ja tuttuuden tunteeseen niitä käytettäessä. Ne tuntuvat kotoperäisiltä välineiltä. Rumpujen läsnäolo käyttäjiensä elämässä on voimaannuttanut monin tavoin shamanististen harjoittajien työskentelyä Suomessa. Niitä käytetään hakiessa neuvoa, parantumiseen sekä oman äänen esiintuomiseen. Shamaanirummut ymmärretään sielullisina instrumentteina, *sielun jatkeena*, jolloin ne voimistavat harjoittajan transformaatiota. Tämän voi nähdä ihmisenä kasvuna, itseksi tulemisena ja ihmisen kokonaisuuden kokemuksena suhteessa hänen omaan kulttuuri-identiteettiinsä, yhteisöönsä ja ympäristöönsä. Rummut auttavat *luonnonrytmin* hahmottamisessa ja siihen tasapainottumisessa. Rumpujen käytön voi nähdä edistävän luontokeskeistä, animistista kokemusta maailmasta sekä syventävän moniaistilista ja monitasoista luontokokemusta.

Yllä mainittujen vaikutusten lisäksi rummulla voi olla muuttuvia ja kasvavia lisämerkityksiä, joihin omat tulkintani eivät vielä ulotu. Rumpujen määrän kasvaessa opimme lisää niiden merkityksistä käyttäjilleen ja yhteisöille. Nykypäivänä syntyvät rummut voivat periytyä käyttäjiensä lapsille tavalla, joka ei ole aiempien sukupolvien aikana ollut mahdollista. Olen ollut useamman kerran todistamassa tilannetta, jossa lapset ovat olleet tekemässä shamaanirumpua vanhempansa kanssa. Voin havaita, että on syntynyt uusia shamaanirumpuja käyttäviä sukupolvia. Uudesta shamaanirumpujen sukupolvesta taas on muodostunut tyyllisesti ja taiteellisesti tunnistettavaa kulttuuriperintöä, jota on syytä tutkia lisää. Alkuperäiskansojen tutkimusagendaa (Smith 2012, 121) käyttämällä voimme hahmottaa lisätutkimuksissa yhä tarkemmin liikettä shamanistisen kulttuurin hengissä säilymisen, elpymisen, kehityksen ja itsemääräämisen välillä, myös muutoin kuin rumpujen osalta.

Transformatiivinen tutkimussuuntaus sopii shamanismin monimerkityksellisiin, intuitiivisiin ja symbolisiin sekä alitajuntaisiin, näkymättömiä ja näkyväisiä maailmoja läpäiseviin ulottuvuuksiin, jotka ovat jatkuvasti muuttuvia. Kuten Kivinen (2019, 3, 6) toteaa, traditionaalisen ekologisen tiedon ja shamanismien avulla on mahdollista lisätä uutta kriittistä tietoisuutta ihmisen vaikutuksista ympäristöön, muihin lajeihin ja jopa universoniin. Shamaanirumpu on käyttäjälleen yksi käytännöllinen ja mahdollinen väline edistää tietoisuutta ja edesauttaa

ajallisesti kestävien, kaukonäköisten ja muutosvoimaisten ratkaisujen syntyä. Tutkimukseeni osallistuneiden rummunkäyttäjien kokemusten perusteella shamaanirumpujen kautta saatettava yhteys ”omaan sielun tietoon” on tärkein muutos, minkä ihminen voi käydä läpi elämässään. Shamaanirumpu ei varmasti ole ainoa tai yksittäinen reitti samaan lopputulokseen, mutta nykypäivänä moni kokee sen tukena omassa henkisessä tutkiskelussaan, tukena arjessaan, rituaaleissa ja seremonioissa tai välineenä syvempään rentoutumiseen, jonka kautta paraneminen on mahdollista.

Haastatteluissa kävi ilmi, että lisääntyvä shamaanirumpujen määrä ja näkyvyys nähdään suorassa yhteydessä shamaanirumpuja – ja samalla shamanismia – kohtaan tunnetun pelon vähenemiseen. Shamaanirumpujen voimakas ääni on osaltaan symbolinen vastalause sille hiljentämiselle, jota shamanistinen toiminta on kohdannut edellisten vuosisatojen aikana. Dekolonisoivana äänenä shamaanirumpu voi olla eräänlainen transformaation kiihdytin, joka voimaannuttaa paitsi shamanismia Suomessa, myös niitä laajempia päämääriä, joihin shamanistisella toiminnalla pyritään. Shamaanirummun synnyttäminen, esiintuominen ja käyttäminen ovat voimaannuttavia tekoja ja muinaisesta historiasta kertovia ääniä. Shamaanirummun ääni tuo kulttuurin vaimennetun äänen, tässä tapauksessa animistisen maailmankuvan, kuuluvaksi. Alkuperäiskansojen tutkimusagendan tärkein päämäärä on itsemääräämisoikeus, jonka valossa myös suomalaiset shamaanirummun käyttäjät haluavat lisääntyvässä määrin palata luonnonrytmiin, eheyttää suhdettaan kulttuuri-identiteetinsä vanhimmiksi koettuihin juuriin sekä edistää henkisen tietoisuuden ja kansanterveyden välistä vuoropuhelua (ks. Smith 2012, 150).

Olen artikkelissani tuonut suomalaiset shamaanirummut esille symbolisesti rikkaina ja käyttäjilleen arvokkaina, käytöltään monipuolisina shamanistisina välineinä. Materiaalisina artefakteina shamaanirummut ovat kestäviä käyttöesineitä, sillä ne voivat hyvin säilytettyinä säilyä usealta sukupolvelta seuraavalle. Nykypäivänä syntyvillä rummuilla voi olla pitkäkestoisia, muuttuvia vaikutuksia, joista opimme jatkuvasti lisää. Minulle rummut tukevat sitä työtä, jota tekisin myös ilman niitä. Rummuttaessa rumpukalvolta havaitsemani symbolit tai tajuntaani tulevat viestit kertovat oikeasta suunnasta. Sitä en pysty tietämään, onko oma tajuntani tai muiden rummunkäyttäjien tajunta rajallisempaa vai hienovaraisempaa ja laajempaa kuin heillä, jotka ovat käyttäneet rumpuja satoja tai tuhansia vuosia sitten. Rummuttaessa muodostan yhteyden, jossa olen luontona luonnossa, hyväksyen itseni ja ajallisen paikkani.

Tutkimusaineistot

Haastattelut

- HKK1. Haastattelu rummunkäyttäjä 15.4.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK2. Haastattelu rummunrakentaja 23.2.2021. Mies. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK3. Haastattelu rummunrakentaja 4.3.2021. Mies. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK4. Haastattelu rummunkäyttäjä 21.4.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK5. Haastattelu rummunkäyttäjä 15.4.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK6. Haastattelu rummunrakentaja 24.2.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK7. Haastattelu rummunrakentaja 5.3.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK8. Haastattelu rummunkäyttäjä 27.4.2021. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
 HKK9. Haastattelu rummunkäyttäjä 20.6.2022. Nainen. Haastattelija: Helena Karhu.
- Aineisto on kirjoittajan hallussa.

Muut aineistot

- Autero, Pia. 2022. "Kaksi vuotta olen matkannut rumpuni kanssa". Julkinen Facebook-päivitys 20.6.2022. (Luettu 11.12.2023.) <https://shorturl.at/gm129>.
- Horwitz, Jonathan ja Zara Waldebäck. 2020. *Shaman Works by Asking for Help*. Luento YouTube-kanavalla 9.10.2020. (Luettu 11.12.2023.) <https://www.youtube.com/watch?v=ATeXa82ttOA&t=16s>.
- Iltalehti. 2022. "Helsinki Priden 'shamanistinen rumpuseremonia' peruttiin somekritiikin myötä – nyt kommentoi järjestäjä". *Iltalehti* 10.06.2022. (Luettu 11.12.2023.) <https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/89f898fd-3a97-4132-a5b4-52590c99bb7e>.
- Karhu, Helena. 2020a. "Rummun Synty (Birth of a Drum)". Taidevideo YouTube-kanavalla 12.1.2020. (Luettu 11.12.2023.) <https://youtu.be/J690E7j9Axl>.
- Karhu, Helena. 2020b. "Shamanismi voimistuu nykypäivän Suomessa". *AntroBlogi* 17.9.2020. (Luettu 11.12.2023.) <https://antroblogi.fi/2020/09/shamanismi-voimistuu-nykypaivan-suomessa/>.
- Lehto ry. 2022. "Samanismi on universaali uskonto". Julkinen päivitys *Lehto – Suomen Luonnonuskontojen yhdistys ry:n* Facebook-sivulla 15.6.2022. (Luettu 11.12.2023.) https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4806333166135110&id=347315038703634.
- Peltonen, Eero. 2021. "Rumpuystäväni". *Minä Olen* -lehti 1/2021.
- Peltonen, Eero. 2021. *Ukkos-rummun tarinaa*. Blogi-haastattelu 6.10.2021. <https://www.karhuntalo.com/blog/ukkosrumpu>. (Luettu 11.12.2023.)
- Rumpu-Ukko. 2022. "Olemme Rumpu-ukon pajassa synnyttäneet jo yli 1000 rumpua". Julkinen Facebook-päivitys 7.9.2022. <https://www.facebook.com/253331914716491/photos/a.420758657973815/8507210252661908/>. (Luettu 11.12.2023.)
- Shamaaniseura. 2022. *Shamanistinen kokoontuminen*. Sähköposti 11.3.2022.
- The Foundation for Shamanic Studies Europe. N.d. *What Is Core Shamanism?* (Luettu 19.5.2023.) <https://www.shamanism.eu/en/core-shamanism>.

Turun yliopisto. 2021. *Arkeologit löysivät Suomesta yli 4000 vuotta vanhan puisen käärmeveistoksen*. Muokattu 29.07.2021. (Luettu 11.12.2023.) <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/arkeologit-loysivat-suomesta-yli-4000-vuotta-vanhan-puisen>.

Vanhapiha, Miika. 2019. *Kannus*. Blogikirjoitus 8.8.2019. (Luettu 11.12.2023.) <https://sammenluola.home.blog/2019/08/08/kannus/>.

Kirjallisuus

Anderson, Leon ja Bonnie Glass-Coffin. 2013. "I Learn by Doing. Autoethnographic Modes of Inquiry". Teoksessa *Handbook of Autoethnography*, toimittaneet Stacy Holman Jones, Tony E. Adams ja Carolyn Ellis, 57–83. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Anderson, Rosamarie ja William Braud. 2011. *Transforming Self and Others Through Research. Transpersonal Research Methods and Skills for the Human Sciences and Humanities*. Albany: State University of New York Press.

Annunen, Linda. 2017. "Med fötterna på marken och huvudet i himlen". En ritualteoretisk studie av schamanistiska och västafrikanska trumverksamheter i finländska städer. Turku: Åbo Akademis förlag.

Chan, S. Adrienne. 2020. Decolonizing and Indigenizing Discourses in a Canadian Context. Teoksessa *Discourses We Live By. Narratives of Education and Social Endeavor*, toimittaneet Hazel R. Wright ja Marianne Høyen, 465–484. Cambridge: Open Book Publicers.

Chang, Heewon. 2013. Individual and Collaborative Autoethnography as Method. A Social Scientist's Perspective. Teoksessa *Handbook of Autoethnography*, toimittaneet Stacy Holman Jones, Tony E. Adams ja Carolyn Ellis, 107–122. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Fisk, Anna. 2017. Appropriating, Romanticizing and Reimagining. Pagan Engagements with Indigenous Animism. Teoksessa *Cosmopolitanism, Nationalism, and Modern Paganism*, toimittanut Kathryn Rountree, 21–42. New York, NY, U.S.A: Palgrave Macmillan.

Formenti, Laura. 2020. Sensory Studies and a Transformative Interpretation of Embodied Dialogues. Luento ja luentodiat 6.4.2020. *Sensory Studies*. Itä-Suomen yliopisto / Milano Bicocca University.

Harner, Michael. (1980) 1990. *Way of the shaman*. New York: HarperCollins.

Hoppál, Mihály. 2003. *Šamaanien maailma*. Suomentanut Juhani Huotari. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Hytönen-Ng, Elina ja Jaana Kouri. 2020. "Rumpu nykyshamanismissa. Tapaustutkimus luontoyhteydestä." *Hybris* 13(1). (Luettu 19.5.2023.) <https://hybrislehti.net/rumpu-nykyshamanismissa-tapaustutkimus-luontoyhteydest>.

Kivinen, Kati. 2019. "Shamans, Star Charts, and Ecological Lore. Towards Nature-centric Thinking." *FNG Research* 5(4): 1–6. Julkaistu 23.7.2016. (Luettu 11.12.2023.) <https://research.fng.fi/2019/07/23/shamans-star-charts-and-ecological-lore-towards-nature-centric-thinking/>.

Koivisto, Satu ja Antti Lahelma. 2021. "Between Earth and Water. A Wooden Snake Figurine from the Neolithic site of Järvensuo." *Antiquity* 95(382). <https://doi.org/10.15184/ajq.2021.79>.

Kouri, Jaana. 2020. Matka henkimaailmaan ja takaisin. Nykyshamanismi kuvittelun tekniikkana. Teoksessa *Kuvittelu ja uskonto. Taustoja, tulkintaa ja sovelluksia*, toimittaneet Aila Viholainen, Tiina Mahlamäki ja Jaana Kouri, 226–253. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kouri, Jaana ja Elina Hytönen-Ng. 2022. The Change in Researcher's Position in the Study of Shamanism. *Approaching Religion* 12(1): 117-131.

- Kraft, Siv-Ellen, Trude Fonneland ja James R. Lewis. 2015. *Nordic Neoshamanisms*. New York: Palgrave Macmillan.
- Lindquist, Galina. 1997. *Shamanic Performances on the Urban Scene. Neo-Shamanism in Contemporary Sweden*. Tukholma: Stockholm Univ. Dept. of Social Anthropology.
- Mononen, Markus. 2016. "Noitarummut muutoksen kuvastajina. Analyysi saamelaisista noitarummuista ja uskonnon muutoksesta kolonialistisen ajan alun Lapissa." *Uskonnontutkija* 5(1): 1–37.
- Pentikäinen, Juha ja Risto Pulkkinen. 2018. *Saamelaisten mytologia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pulkkinen, Risto. 2014. *Suomalainen kansanusko. Samaaneista saunatonnttuihin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saranoja, Katinka. 2017. *Maine, myötävannominen ja shamanismi. Antti Tokoin noitaoikeudenkäynnit 1663–1682*. Historian pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto. (Luettu 20.05.2023.) <https://core.ac.uk/download/pdf/250151115.pdf>.
- Setälä, Johannes. 2000. *Shamaanin maailma*. Helsinki: Suomen Mytologinen Seura.
- Siikala, Anna-Leena. 1985. Kansanusko. Teoksessa *Suomen historia 3*, toimittaneet Paula Avikainen, Eero Laaksonen ja Erkki Pärssinen, 302–369. Espoo: Weilin+Göös.
- Siikala, Anna-Leena. (1994) 2017. *Suomalainen šamanismi. Mielikuvien historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Smith, Linda Tuhiwai. (1999) 2012. *Decolonizing Methodologies. Research and Indigenous Peoples*. Lontoo: Zed Books.
- Wallis, Robert J. 2003. *Shamans / Neo-shamans. Ecstasy, Alternative Archeological and Contemporary Pagans*. Lontoo: Routledge.
- Winkelman, Michael. 2002. Shamanism as Neurotheology and Evolutionary Psychology. *American Behavioral Scientist* 45(12): 1875–1887.
- Äikäs, Tiina, ja Anna-Kaisa Salmi. 2019. *The Sound of Silence. Indigenous Perspectives on the Historical Archaeology of Colonialism*. New York: Berghahn.,

YTM Helena Karhu on kulttuuriantropologian jatko-opiskelija Sosiaalisten ja kulttuuristen kohtaamisten tohtorihjelmassa Itä-Suomen yliopistossa. Hän tutkii shamanismin muutoksia ja uudelleen käsittämistä Suomessa.